

Таким чином, психологічні методи у превентивній роботі з молоддю можуть бути ефективними засобами формування позитивних цінностей та поведінки, що сприяють психологічному благополуччю молоді. Превентивна робота з молоддю орієнтується на запобігання розвитку психологічних проблем та ризикової поведінки, як-от: наркоживання, алкоголізм, суїцидальна поведінка, статева поведінка без захисту та ін.

Список використаних джерел

1. Левшунова Н. Методи превентивного виховання. *Психолог*. 2010. № 26. С. 30–31.
2. Немченко С. Г. Девіантна поведінка як чинник порушення життєвої компетенції: актуальність проблеми. *Педагогічні науки*. 2005. № 1. С. 98–102.
3. Соціальна педагогіка : підруч. ; за ред. проф. А. Й. Капської. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 488 с.
4. Ківенко Н. В. та ін. Девіантна поведінка: сучасна парадигма. Ірпінь : Академія держ. податкової служби України. 2002. 240 с.

Катерина МІТЧЕНКО

старший викладач кафедри
гуманітарних дисциплін та психології
поліцейської діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ВПЛИВ ГРУП ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТІСНОЇ ЗРІЛОСТІ УЧАСНИКІВ

Війна змінила життя кожного українця, незважаючи на те, чи був/є він військовим, жителем окупованої території, біженцем чи внутрішньо переміщеною особою, мешканцем місць, де ведуться активні обстріли, чи людиною, яка живе на відносно спокійній території. Практичні психологи одноголосно відмічають наявність нестабільного психоемоційного стану, страхів, тривоги, паніки, апатії в різній мірі та в різний час, психічних розладів, регресу розвитку особистості у більшості жителі всієї країни.

Психологічна допомога у цих складних, травмуючих для всієї країни, ситуаціях є дуже актуальною. Одним із беззаперечно вагомих та ефективних методів надання первинної психологічної допомоги є ведення груп психологічної підтримки [2, с. 11], головною метою якого, які і взагалі кожного методу первинної психологічної допомоги, є зменшення первинного дистресу, що є спричиненим травмуючими подіями, сприяння коротко- і довгостроковим стратегіям функціонування та копінгу.

Слід відмітити, що формування саме особистісної зрілості є однією з

основних цілей груп психологічної підтримки. Поняття «зрілість» використовується в контексті психічного розвитку людини, навіть існує таке поняття, як «зрілість психічного розвитку людини» (Б. Ананьєв), що знайшло своє експериментальне підтвердження в дослідженні психофізіологічних функцій дорослих людей (Е. Степанова, Н. Розе, А. Канатов, Я. Петров, Л. Фоменко та ін.). На думку вищезгаданих дослідників, зрілість – це певний віковий період у житті людини, характеристика розвитку певних психічних функцій людини незалежно від віку. Зріла особистість – це особистість, яка володіє стійкою єдністю особистісних рис і ціннісних орієнтацій і здатна правильно сприймати людей і себе.

Проблема зрілості особистості знайшла своє відображення у працях класика американської психологічної науки Г. Олпорта. Вчений вважав, що шлях до зрілості людини – це безперервний процес, що триває все життя, процес становлення. Він бачив також якісну різницю між зрілою особистістю і незрілою, або невротичною, особистістю. Поведінка зрілих суб'єктів функціонально автономна та мотивована усвідомленими процесами. І навпаки, поведінка незрілих осіб переважно спрямовується неусвідомленими мотивами, що виникають із переживань дитинства [4, с. 214–230].

Вагомий внесок у розроблення проблеми зрілості особистості зробив П. Якобсон. Вчений розглядав особистісну зрілість людини як суспільно-історичний феномен, де під зрілістю особистості насамперед розуміється соціальна зрілість, що виражається в тому, наскільки адекватно розуміє людина своє місце в суспільстві, якою філософією або світоглядом керується, яке її ставлення до суспільних інститутів (норми моралі, норми права, закони, соціальні цінності), до своїх обов'язків і своєї праці [4, с. 298–321].

Рисами особистісної зрілості, на думку О. Штепи, є: відповідальність, децентрація, глибинність переживань, життєва філософія, толерантність, автономність, контактність, самоприйнятливність, креативність, синергічність. Вчена вважає, що особистісній зрілості людини сприяє розвиток децентрації – здатності зрозуміти позицію іншої людини, вміння поглянути на ситуацію з її точки зору. Децентрація, як подолання егоцентризму, чітко простежується при переході від підліткового до юнацького віку, коли молоді люди починають замислюватися про своє майбутнє, про себе як членів суспільства, брати на себе дорослі ролі, усвідомлювати перешкоди, що стоять на шляху досягнення цілей, тощо [6, с. 24–31].

Ефективність груп підтримки в наданні психологічної допомоги, збереженні психічного здоров'я відмічають такі закордонні та вітчизняні науковці: Л. Леві, П. Сілверман, К. Мун-Гіддінгс, Д. Вітакер, О. Байдарова.

Так, П. Сілверман у своїх роботах описує групи підтримки як об'єднання людей зі схожим досвідом проблем, які можуть запропонувати одне одному найкращу інформацію для знаходження шляху виживання у складній ситуації, освоїти потрібні копінг-стратегії. К. Мун-Гіддінгс зазначає, що практика взаємодопомоги є варіативною, фокус її діяльності

спрямований на зменшення стигматизації людини з розладом [1, с. 26].

Інші науковці (Д. Вітакер, О. Байдарова, Л. Царенко) дають визначення, що групи підтримки – це керовані фахівцем добровільні об'єднання людей зі схожими проблемами чи кризовими життєвими обставинами, що зустрічаються протягом тривалого часу з метою надання взаємної допомоги та підтримки, обміну.

Ефективність груп підтримки маємо намір продемонструвати на прикладі їх проведення психологами-консультантами соціального проєкту «Разом». Так, у перші дні повномасштабного вторгнення ініціатор проєкту, практичний психолог, доцент кафедри практичної психології Київського державного педагогічного університету ім. Д. Драгоманова, О. Зінько організувала небайдужих психологів, які мали досвід групової роботи, відчували власні сили до участі як ведучі груп підтримки. Починаючи з 28 лютого 2022 р. до сьогодні проведено понад 200 груп, у яких взяли участь більш ніж 3 тис. осіб.

Основною метою функціонування груп психологічної підтримки соціального проєкту «Разом» є надання підтримки учасникам, здійснення професійного супроводження людей, які перебувають у кризових станах. Місце, де люди об'єднанні спільною проблематикою (війна в Україні), мають змогу вербалізувати власні переживання, підтримати інших та самі отримати підтримку.

Як визначають науковці, і їх підтримують практичні психологи проєкту, у групах психологічної підтримки учасники можуть вільно говорити про власні труднощі, обговорювати свої почуття та переживання, бути в колі людей, об'єднаних спільним емоційним станом, перебувати в підтримуючому середовищі.

Психологи проєкту, які виступають у ролі ведучих груп психологічної підтримки, відмічають значну позитивну динаміку особистісного росту та психоемоційного стану всіх учасників, у тому числі у себе.

Як зазначалося вище, під впливом травмуючих факторів більшість українців спостерігали за собою стан розгубленості, апатії, регресування певних соціальних та психологічних аспектів життєдіяльності, певний особистісний регрес. Аналізуючи динаміку змін учасників проєкту, можемо констатувати становлення у них ефекту особистісної зрілості. Взевши за основу риси-індикатори за О. Штепа, відмічаємо в учасників підвищення рівня толерантності, автономії, контактності, креативності, відповідальності, децентрації та самосприйняття при зниженні конфліктності, прагнення домінувати, відчуженості, страху невизначеності.

За 8 місяців функціонування групи психологічної підтримки соціального проєкту «Разом» продемонстрували значні результати в аспекті формування особистісної зрілості як одного з основоположних аспектів психічного здоров'я та підвищення загальної якості життя українців у цей непростий для країни час.

Детально про групи підтримки проєкту, результати дослідження їхнього впливу на формування особистісної зрілості буде викладено в подальших дослідженнях.

Список використаних джерел

1. Групи самопомоги: теорія та практика : посібник для менеджерів, організаторів і фасилітаторів ГСД. Київ, 2021. 37 с.
2. Колегія УГКЦ у справах душпастирства охорони здоров'я. Перша психологічна допомога. Львів : Друкарські куншти, 2015. 184 с.
3. Мірошник З. М. Структура особистості вчителя початкових класів: рольовий підхід : монографія. Харків : ФЛП Шейнина Е.В. ; ХНПУ, 2011. 306 с.
4. Матвійчук Т. В. Теорії особистості у зарубіжній та вітчизняній психології. Львів : Магнолія, 2006. 520 с.
5. Шаповал І. М. Особистісна зрілість як предикатор професійної особистості психолога // Особистісна зрілість як проблема сучасної психології : колективна монографія / кол. авт. ; наук. ред. З. М. Мірошник. Кривий Ріг : вид. Р.А. Козлов, 2019. Т. 1. С. 34–41.
6. Штепа О. Особистісна зрілість: Модель. Опитувальник. Тренінг : монографія. Львів : Вид.центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2008. 210 с.

Кристина МОЛИТВА

курсант ННІ права та підготовки фахівців
для підрозділів Національної поліції

Науковий керівник:

к. соц. н., доцент **Наталія КОМИХ**

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

ВИКРАДЕННЯ ДІТЕЙ ПІД ЧАС ВІЙНИ ЯК СОЦІАЛЬНА ПРОБЛЕМА

Викрадення дітей під час воєнного стану є однією з найбільш болючих тем для суспільства, адже діти є незахищеними і без участі батьків в їх вихованні не можуть існувати та жити самостійно. Нині Україна знаходиться в умовах воєнного стану через напад росії на територію нашої держави. Війна в країні триває ще з 2014 р., коли росія окупувала східні території України та АР Крим. Весь цей час громадянам України доводиться стикатися з незаконними діями держави-агресора щодо викрадення дітей. Звісно, така проблема наразі є нагальною та значущою, адже війна ще не закінчилася, багато територій залишаються окупованими і, відповідно, число викрадених дітей зростає.

Починаючи з 2014 р., російською федерацією депортовано понад 234 тис. українських дітей (діти-сироти, діти, позбавлені батьківського піклування, діти, які, зважаючи на хронічні захворювання, проживали в